

بررسی وضعیت عملکردی گمرک ج.ا.ایران از منظر حکمرانی خوب

مولفان:

دکتر فریدون تفضلی - دکتر کامبیز هزبر کیانی

دکتر انهم غلامی - جواد نوبخت

تهیه و تنظیم:

گمرک جمهوری اسلامی ایران

اسفند ۱۳۹۴

- عنوان و نام پدیدآور : بررسی وضعیت عملکرد گمرک ج.ا.ایران از منظر حکمرانی خوب / مولفان فریدون تفضلی... (و دیگران).
- مشخصات نشر : تهران: انتشارات دارا، ۱۳۹۵.
- مشخصات ظاهری : ۳۱۶ ص.: مصور، جدول، نمودار.
- شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۹۲۴۹۱-۸-۳ / ۲۲۰۰۰۰ ریال
- وضعیت فهرست نویسی : فیپا
- یادداشت : مولفان فریدون تفضلی، کامبیز هژبرکیانی، الهام غلامی، جواد نوبخت.
- موضوع : گمرک جمهوری اسلامی ایران -- نمونه پژوهی
- موضوع : گمرک -- ایران -- نمونه پژوهی
- موضوع : Customs administration -- Iran -- Case studies
- شناسه افزوده : تفضلی، فریدون، ۱۳۱۹ -
- رده بندی کنگره : ۲ / ۴۶ / ۱۳۹۵ / H۱۲
- رده بندی دیویی : ۳۵۱ / ۴۵۰ / ۲۳
- شماره کتابشناسی ملی : ۳۸۹۰

انتشارات دارا

بررسی وضعیت عملکردی گمرک ج.ا.ایران از منظر حکمرانی خوب
 مؤلفان: دکتر فریدون تفضلی - دکتر کامبیز هژبر کیانی
 دکتر الهام غلامی - جواد نوبخت
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۲۴۹۱-۸-۳
 چاپ: اول ۱۳۹۵
 شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه
 قیمت: ۲۲۰۰۰ تومان
 آدرس: تهران، خیابان شهید رجایی شمالی، نرسیده به چهارراه چیت سازی
 دفتر مطالعات تحقیقات و ظرفیت سازی گمرک جمهوری اسلامی ایران
 تلفن ۵۵۳۲۸۸۹۱ فکس ۵۵۳۳۸۸۹۲
 پست الکترونیک: train@irica.org
 کلیه حقوق مادی و معنوی این کتاب متعلق به گمرک جمهوری اسلامی ایران

فهرست مطالب

۱۵	پیشگفتار
۱۷	مقدمه مؤلفان
۲۰	چکیده
۲۱	فصل اول: کلیات تحقیق
۲۳	۱-۱- مقدمه
۲۴	۱-۲- بیان مسئله
۲۵	۱-۳- اهمیت تحقیق
۲۸	۱-۴- ضرورت تحقیق
۲۹	۱-۵- اهداف تحقیق
۳۰	۱-۶- سؤالات تحقیق
۳۰	۱-۷- روش تحقیق
۳۰	۱-۷-۱- نوع روش تحقیق
۳۰	۱-۷-۲- روش و ابزار گردآوری اطلاعات
۳۰	۱-۷-۳- روش تجزیه و تحلیل اطلاعات
۳۱	۱-۸- قلمرو تحقیق
۳۱	۱-۸-۱- قلمرو موضوعی
۳۱	۱-۸-۲- قلمرو مکانی
۳۱	۱-۸-۳- قلمرو زمانی
۳۱	۱-۹- جامعه و نمونه آماری
۳۲	۱-۱۰- تعریف واژگان و اصطلاحات تخصصی

فصل دوم: ادبیات تحقیق

- ۳۷ ۱-۲-۱- مقدمه
- ۳۸ ۲-۲-۱- ادبیات موضوع
- ۳۹ ۱-۲-۲- تعریف حکمرانی
- ۴۰ ۲-۲-۲- سطوح حکمرانی
- ۴۱ ۳-۲-۲- تعریف حکمرانی خوب
- ۴۴ ۴-۲-۲- تاریخچه پیدایش نظریه حکمرانی خوب
- ۴۵ ۱-۴-۲-۲- دولت و چرخش در حدود مداخلات دولت در اقتصاد تا پیدایش نظریه حکمرانی خوب
- ۴۵ ۱-۴-۲-۲- تعریف و مفهوم دولت از منظر حاکمیت و حکومت
- ۴۵ ۲-۴-۲-۲- دیدگاه‌های مکاتب مختلف اقتصادی در خصوص ماهیت حضور دولت در اقتصاد
- ۴۶ ۳-۴-۲-۲- روند تاریخی تغییر نقش دولت در اقتصاد
- ۴۹ ۲-۴-۲-۲- سیر تحولی الگوهای مدیریت دولتی و پیدایش الگوی حکمرانی خوب
- ۵۰ ۲-۴-۲-۲- رویکردی بر مفاهیم مدیریت بخش دولتی
- ۵۰ ۲-۴-۲-۲- رویکردی بر سیر تکاملی الگوهای مدیریت دولتی
- ۵۱ ۳-۴-۲-۲- تغییر سیاست‌ها، بانک جهانی در خصوص وضعیت دولت و پیدایش حکمرانی خوب
- ۶۳ ۵-۲-۲- ویژگی‌های حکمران و حکمرانی خوب
- ۶۴ ۶-۲-۲- اصول (شاخص‌های) حکمرانی خوب و سنجش کیفیت حکمرانی
- ۶۸ ۱-۶-۲-۲- شاخص ادراکات فساد
- ۶۸ ۲-۶-۲-۲- شاخص برنامه توسعه سازمان ملل متحد
- ۷۰ ۳-۶-۲-۲- شاخص‌های بانک جهانی
- ۷۳ ۷-۲-۲- اصول حکمرانی خوب در سازمان‌های دولتی
- ۷۴ ۱-۷-۲-۲- چارچوب بین‌المللی حکمرانی خوب در بخش دولتی
- ۷۹ ۲-۷-۲-۲- استاندارد حکمرانی خوب برای خدمات دولتی
- ۱۰۱ ۳-۲- مطالعات تجربی

۱۱۱	۴-۲- جمع‌بندی فصل دوم
۱۱۵	فصل سوم: روش تحقیق
۱۱۷	۱-۳- مقدمه
۱۱۷	۲-۳- روش تحقیق
۱۱۸	۳-۳- مدل تحقیق
۱۱۹	۴-۳- گام‌های تحقیق
۱۲۲	۱-۵-۳- روش‌شناسی تحقیق کیفی
۱۲۲	۱-۵-۳-۱- محیط تحقیق و نمونه آماری
۱۲۳	۱-۵-۳-۲- روشها و ابزار گردآوری دادهها
۱۲۳	۱-۵-۳-۳- پایایی و روایی ابزار تحقیق کیفی (مصاحبه)
۱۲۳	۱-۵-۴- تجزیه و تحلیل اطلاعات
۱۲۴	۲-۶-۳- روش‌شناسی تحقیق کمی
۱۲۴	۱-۶-۳-۱- چاه به آماری، نمونه‌گیری و حجم نمونه
۱۲۴	۱-۵-۳-۲- روشها و ابزار گردآوری دادهها
۱۲۵	جدول (۱-۳). نحوه تخصیص امتیازات به معیارها در طیف لیکرت در پرسشنامه دوم
۱۲۵	جدول (۲-۳). نحوه تخصیص امتیازات به هر گزینه ماتریس مقایسه‌های زوجی
۱۲۵	۱-۵-۳-۲-۳- روایی و پایایی ابزار تحقیق کمی (پرسشنامه)
۱۲۷	۱-۵-۳-۴- روش تجزیه و تحلیل اطلاعات
۱۳۲	۴-۳- جمع‌بندی فصل سوم
۱۳۳	فصل چهارم: تجزیه و تحلیل اطلاعات
۱۳۵	۱-۴- مقدمه
۱۳۶	۲-۴- تحلیل کیفی و طراحی مدل مفهومی حکمرانی خوب در سازمان گمرک ج.ا.
۱۳۷	۱-۲-۴- گردآوری اطلاعات
۱۳۸	۲-۲-۴- تحلیل اطلاعات گردآوری شده براساس تحلیل تم
۱۴۵	۳-۲-۴- نتایج حاصل از تحلیل کیفی
۱۴۵	۱-۳-۲-۴- تعامل جامع با ذی‌نفعان (خارجی و داخلی)
۱۴۷	۲-۳-۲-۴- پاسخگویی
۱۵۰	۳-۳-۲-۴- احترام به احکام قوانین و مقررات موضوعه
۱۵۱	۴-۳-۲-۴- ظرفیت‌سازی و انجام اثربخش وظایف توسط ذی‌نفعان داخلی (کارکنان و مدیران)

- ۴-۳-۵- ایجاد و پایبندی به ارزش‌های اخلاقی و رفتاری
- ۱۵۴ در سازمان
- ۴-۳-۶- تصمیم‌گیری آگاهانه و شفاف توسط حکمرانان گمرک ۱۵۵
- ۴-۳-۷- مدیریت ریسک هوشمند و مبتنی بر
- ۱۵۶ استانداردهای بین‌المللی
- ۴-۲-۴- مدل مفهومی حکمرانی خوب در سازمان گمرک ج.ا.ا براساس
- ۱۵۸ تحلیل کیفی
- ۴-۳-۶- ارزیابی اعتبار مدل مفهومی و وضعیت مولفه‌های حکمرانی خوب در
- ۱۶۳ سازمان گمرک ج.ا.ا
- ۱۶۴ -۳-۱- مار توصیفی
- ۱۶۴ ۴-۳-۱- جنسیت پاسخ‌دهندگان
- ۱۶۴ ۴-۳-۲- سن پاسخ‌دهندگان
- ۱۶۵ ۴-۳-۳- سطح تحصیلات پاسخ‌دهندگان
- ۱۶۵ ۴-۳-۱-۱- ارتباط پاسخ‌دهندگان با سازمان گمرک ج.ا.ا
- ۴-۳-۱-۸- سابقه ستفای پاسخ‌دهندگان از خدمات سازمان
- ۱۶۶ گمرک ج.ا.ا
- ۴-۳-۲- بررسی روایی و پایایی پرسش‌نامه (بررسی اعتبار مدل مفهومی حکمرانی خوب)
- ۱۶۷ ۴-۳-۲-۱- بررسی پایایی براساس ذریب آلفای کرونباخ
- ۱۶۸ ۴-۳-۲-۲- بررسی روایی سازه براساس تحلیل عاملی
- ۱۸۹ ۴-۳-۳- آزمون فرضیه‌های ۱ الی ۸ تحقیق از مدل تبدیل مسیر
- ۱۹۰ ۴-۳-۴- بررسی وضعیت مولفه‌های حکمرانی خوب در سازمان گمرک ج.ا.ا
- ۴-۴- گام سوم: تعیین ضریب اهمیت (وزن‌های) مولفه‌های حکمرانی خوب در
- ۱۹۲ گمرک ج.ا.ا با استفاده از تحلیل کمی (فرآیند تحلیل شبکه‌ای)
- ۴-۴-۱- ساختن مدل و ساختاردهی مسئله براساس معادلات
- ۱۹۲ ساختاری (تحلیل مسیر)
- ۲۰۰ ۴-۳-۲- تهیه ماتریس‌های زوجی و بردار وزن‌ها
- ۲۰۸ ۴-۳-۳- تشکیل سوپر(ابر) ماتریس و تعیین وزن‌های نهایی معیارها
- ۴-۵- محاسبه شاخص مرکب حکمرانی خوب و ارزیابی مطلوب بودن آن در
- ۲۱۲ سازمان گمرک ج.ا.ا
- ۴-۵-۱- محاسبه شاخص حکمرانی خوب در سازمان گمرک ج.ا.ا

۲۱۳	۴-۵-۱-۱- محاسبه شاخص حکمرانی خوب در سازمان گمرک ج.ا. به صورت میانگین حسابی مولفه‌ها
۲۱۴	۴-۵-۱-۲- محاسبه شاخص حکمرانی خوب در سازمان گمرک ج.ا. به صورت میانگین وزنی مولفه‌ها
۲۱۵	۴-۵-۲- آزمون مطلوب بودن شاخص حکمرانی خوب در سازمان گمرک ج.ا.
۲۱۷	۴-۵-۳- آزمون مطلوب بودن مولفه‌های اصلی حکمرانی خوب در سازمان گمرک ج.ا.
۲۱۷	۲-۵-۳-۱- بررسی مطلوب بودن مولفه پاسخگویی و زیرمولفه‌های متناظر آن
۲۱۹	۲-۵-۳-۲- بررسی مطلوب بودن مولفه تعامل جامع با ذی‌نفعان و زیرمولفه‌های متناظر
۲۲۰	۴-۵-۳-۳- بررسی مطلوب بودن مولفه ظرفیت‌سازی و انجام اثربخش وظایف و زیرمولفه‌های متناظر
۲۲۲	۴-۵-۳-۴- بررسی مطلوب بودن مولفه ایجاد و پایداری به ارزش‌های اخلاقی، رفتاری و زیرمولفه‌های متناظر
۲۲۴	۴-۵-۳-۵- بررسی مطلوب بودن مولفه احترام به احکام قوانین و مقررات، موضوعه و زیرمولفه‌های متناظر
۲۲۶	۴-۵-۳-۶- بررسی مطلوب بودن مولفه تصمیم‌گیری آگاهانه و شفاف و زیرمولفه‌های متناظر
۲۲۸	۴-۵-۳-۷- بررسی مطلوب بودن مولفه مدیریت ریسک هوشمند و زیرمولفه‌های متناظر
۲۳۱	۴-۶- جمع بندی فصل چهارم

۲۳۳	فصل پنجم: نتایج و پیشنهادها
۲۳۵	۵-۱- مقدمه
۲۳۶	۵-۲- نتایج
۲۳۹	۵-۳- پیشنهادها
۲۳۹	۵-۳-۱- پیشنهادها برای کاربردی برای سازمان گمرک ج.ا.
۲۴۱	۵-۳-۲- پیشنهادهایی برای تحقیقات آتی
۲۴۳	۵-۴- خلاصه فصل پنجم

فهرست جداول

۵۸	جدول (۱-۲). مقایسه اداره امور عمومی، اجتماعی و مدیریت دولتی نوین
۶۲	جدول (۲-۲). مقایسه رویکردهای مدیریت دولتی، اجتماعی و نوین با حکمرانی خوب
۷۱	جدول (۳-۲). مولفه‌ها و شاخص‌های حکمرانی خوب از نظر یک جهانی
۱۰۸	جدول (۴-۲). عناوین شاخص‌ها و زیرشاخص‌های حکمرانی خوب در ایران
۱۰۹	جدول (۵-۲). اولویت‌بندی زیرشاخص‌های مختلف در پژوهش بیگانیا و همکاران (۱۳۹۱)
۱۲۵	جدول (۱-۳). نحوه تخصیص امتیازات به هر گزینه در طیف لیکرت در پرسشنامه دوم
۱۲۵	جدول (۲-۳). نحوه تخصیص امتیازات به هر گزینه ماتریس مقایسه‌ای زوجی
۱۲۷	جدول (۳-۳). محدوده دامنه شاخص و خوبی برازش
۱۳۱	جدول (۳-۳). مقادیر متناظر برای پارامتر شاخص تصادفی براساس بعد ماتریس مقایسه زوجی
۱۳۹	جدول (۱-۴). مفاهیم و تم‌های فرعی شناسایی شده در متن مصاحبه یک مصاحبه‌شونده
۱۴۱	جدول (۲-۴). مولفه‌های اصلی و زیرمولفه‌های شناسایی شده حکمرانی خوب در سازمان ج.ا.ا.
۱۴۵	جدول (۳-۴). محاسبه پایایی مصاحبه به روش بازآزمون
۱۴۴	جدول (۴-۴). توزیع فراوانی جنسیت پاسخ‌دهندگان
۱۶۵	جدول (۵-۴). توزیع فراوانی سن پاسخ‌دهندگان
۱۶۵	جدول (۶-۴). توزیع فراوانی پاسخ‌دهندگان بر حسب سطح تحصیلات
۱۶۶	جدول (۷-۴). توزیع فراوانی پاسخ‌دهندگان بر حسب ارتباط با سازمان گمرک ج.ا.ا.
۱۶۶	جدول (۸-۴). توزیع فراوانی سابقه استفاده پاسخ‌دهندگان از خدمات سازمان گمرک ج.ا.ا.
۱۶۷	جدول (۹-۴). ضریب آلفای کرونباخ مولفه‌های حکمرانی خوب در سازمان گمرک ج.ا.ا.
۱۶۸	جدول (۱۰-۴). آزمون بارتلت و شاخص کفایت نمونه‌برداری

- جدول (۴-۱۱). زیرمؤلفه‌های مرتبط با مؤلفه پاسخگویی ۱۶۹
- جدول (۴-۱۲). زیرمؤلفه‌های مرتبط با مؤلفه تعامل جامع با ذی‌نفعان ۱۷۰
- جدول (۴-۱۳). زیرمؤلفه‌های مرتبط با مؤلفه ظرفیت‌سازی و انجام اثربخش وظایف ۱۷۱
- جدول (۴-۱۴). زیرمؤلفه‌های مرتبط با مؤلفه ایجاد و پایداری به ارزش‌های اخلاقی و رفتاری ۱۷۲
- جدول (۴-۱۵). زیرمؤلفه‌های مرتبط با مؤلفه احترام به احکام قوانین و مقررات موضوعه ۱۷۲
- جدول (۴-۱۶). زیرمؤلفه‌های مرتبط با مؤلفه تصمیم‌گیری آگاهانه و شفاف ۱۷۳
- جدول (۴-۱۷). زیرمؤلفه‌های مرتبط با مؤلفه مدیریت ریسک هوشمند ۱۷۴
- جدول (۴-۱۸). نتایج چرخش‌های عاملی ۱۷۵
- جدول (۴-۱). نتایج تحلیل عاملی تأییدی مرتبه اول مؤلفه‌های اصلی حکمرانی خوب در سازمان گمرک ج.ا.ا ۱۸۵
- جدول (۴-۲). نتایج تحلیل عاملی تأییدی مرتبه دوم ۱۸۹
- جدول (۴-۲۱). خلاصه نتایج بررسی فرضیه‌های تحقیق ۱۹۰
- جدول (۴-۲۲). خلاصه نتایج بررسی فرضیه‌های حکمرانی خوب در سازمان گمرک ج.ا.ا ۱۹۱
- جدول (۴-۲۳). بررسی نتایج آزمون کرموگروف- اسمیرنوف ۱۹۳
- جدول (۴-۲۴). متوسط وزن نسبی معیارها، خوشه مدیریت ریسک هوشمند در تقابل با خوشه پاسخگویی ۲۰۱
- جدول (۴-۲۵). متوسط وزن نسبی معیارهای خوشه مدیریت ریسک هوشمند در تقابل با خوشه تصمیم‌گیری آگاهانه و شفاف ۲۰۲
- جدول (۴-۲۶). متوسط وزن نسبی معیارهای خوشه مدیریت ریسک هوشمند در تقابل با خوشه احترام به احکام قوانین ۲۰۳
- جدول (۴-۲۷). متوسط وزن نسبی معیارهای خوشه مدیریت ریسک هوشمند در تقابل با خوشه تعامل جامع با ذی‌نفعان ۲۰۴
- جدول (۴-۲۸). متوسط وزن نسبی معیارهای خوشه ظرفیت‌سازی و انجام اثربخش وظایف در تقابل با خوشه تعامل جامع با ۲۰۵
- جدول (۴-۲۹). متوسط وزن نسبی معیارهای خوشه ظرفیت‌سازی و انجام اثربخش وظایف در تقابل با خوشه ایجاد و ۲۰۶
- جدول (۴-۳۰). متوسط وزن نسبی معیارهای خوشه پاسخگویی در تقابل با خوشه تعامل جامع با ذی‌نفعان ۲۰۷
- جدول (۴-۳۱). متوسط وزن نسبی معیارهای خوشه پاسخگویی در تقابل با خوشه ظرفیت‌سازی و انجام اثربخش وظایف ۲۰۷
- جدول (۴-۳۲). وزن نهایی زیرمؤلفه‌ها و مؤلفه‌های حکمرانی خوب در سازمان گمرک ج.ا.ا ۲۰۹
- جدول (۴-۳۳). آزمون t تک نمونه‌ای شاخص حکمرانی خوب ۲۱۶
- جدول (۴-۳۴). آزمون t تک نمونه‌ای مؤلفه پاسخگویی ۲۱۷
- جدول (۴-۳۵). آزمون t تک نمونه‌ای زیرمؤلفه‌های پاسخگویی ۲۱۸

۲۱۹	جدول (۳۶-۴). آزمون t تک نمونه‌ای مولفه تعامل جامع با ذی‌نفعان
۲۲۰	جدول (۳۷-۴). آزمون t تک نمونه‌ای زیرمولفه‌های تعامل جامع با ذی‌نفعان
۲۲۱	جدول (۳۸-۴). آزمون t تک نمونه‌ای مولفه ظرفیت‌سازی و انجام اثربخش وظایف
۲۲۲	جدول (۳۹-۴). آزمون t تک نمونه‌ای زیرمولفه‌های ظرفیت‌سازی و انجام اثربخش وظایف
۲۲۳	جدول (۴۰-۴). آزمون t تک نمونه‌ای مولفه ایجاد و پایبندی به ارزش‌های اخلاقی و رفتاری
۲۲۴	جدول (۴۱-۴). آزمون t تک نمونه‌ای زیرمولفه‌های ایجاد و پایبندی به ارزش‌های اخلاقی و رفتاری
۲۲۵	جدول (۴۲-۴). آزمون t تک نمونه‌ای مولفه احترام به احکام قوانین و مقررات موضوعه
۲۲۶	جدول (۴۳-۴). آزمون t تک نمونه‌ای زیرمولفه‌های احترام به احکام قوانین و مقررات موضوعه
۲۲۷	جدول (۴۱-۴). آزمون t تک نمونه‌ای مولفه تصمیم‌گیری آگاهانه و شفاف
۲۲۸	جدول (۴۵-۴). آزمون t تک نمونه‌ای زیرمولفه‌های تصمیم‌گیری آگاهانه و شفاف
۲۲۹	جدول (۴۶-۴). آزمون t تک نمونه‌ای مولفه مدیریت ریسک هوشمند
۲۳۰	جدول (۴۷-۴). آزمون t تک نمونه‌ای زیرمولفه‌های مدیریت ریسک هوشمند
۲۴۰	جدول (۵-۱) اقدامات لازم الاجرا توسط سازمان گمرک ج.ا.ا در جهت ارتقاء شاخص حکمرانی خوب برحسب اولویت

فهرست اشکال

- شکل (۱-۲). مولفه‌های (نهادهای) حکمرانی خوب ۶۵
- شکل (۲-۲). روابط و کارکرد نهادهای مدنی در نظریه حکمرانی خوب ۶۶
- شکل (۳-۲). روابط بین اصول حکمرانی خوب در بخش دولتی ۷۵
- شکل (۴-۲). روابط بین متغیرها در سازمان‌های دولتی ۷۷
- شکل (۵-۲). ارتباط بین اصول حکمرانی خوب مطرح شده در استانداردهای حکمرانی خوب برای خدمات ۸۰
- شکل (۶-۲). مدل مفهومی حکمرانی خوب در سازمان‌های دولتی بر اساس مطالعات موجود ۱۱۴
- شکل (۱-۳). مدل مفهومی اجرای تحقیق ۱۲۱
- شکل (۲-۳). ساختار فرآیند سلسله مراتبی و تحلیل شبکه‌ای ۱۲۹
- شکل (۳-۳). ساختار سلسله مراتبی و ساختار شبکه غیرخطی ۱۳۰
- شکل (۱-۴). مدل مفهومی حکمرانی خوب در سازمان گمرک ج.ا.ا. براساس تحلیل کیفی ۱۵۹
- شکل (۲-۴). مدل مفهومی حکمرانی خوب در سازمان گمرک ج.ا.ا. براساس تحلیل کیفی ۱۶۰
- شکل (۳-۴). مدل اندازه‌گیری پاسخگویی درحالت سطح معنی‌داری مرتبه اول ۱۷۶
- شکل (۴-۴). مدل اندازه‌گیری پاسخگویی درحالت تخمین استاندارد مرتبه اول ۱۷۶
- شکل (۵-۴). مدل اندازه‌گیری تعامل جامع با ذی‌نفعان در حالت سطح معنی‌داری مرتبه اول ۱۷۷
- شکل (۶-۴). مدل اندازه‌گیری تعامل جامع با ذی‌نفعان درحالت تخمین استاندارد مرتبه اول ۱۷۸
- شکل (۷-۴). مدل اندازه‌گیری ظرفیت‌سازی و انجام اثربخش وظایف در حالت سطح معنی‌داری مرتبه اول ۱۷۹

- شکل (۴-۸). مدل اندازه‌گیری ظرفیت‌سازی و انجام اثربخش وظایف در حالت تخمین استاندارد مرتبه اول ۱۷۹
- شکل (۴-۹). مدل اندازه‌گیری ایجاد و پایداری به ارزش‌ها در حالت سطح معنی‌داری مرتبه اول ۱۸۰
- شکل (۴-۱۰). مدل اندازه‌گیری ایجاد و پایداری به ارزش‌ها در حالت تخمین استاندارد مرتبه اول ۱۸۰
- شکل (۴-۱۱). مدل اندازه‌گیری احترام به قوانین در حالت سطح معنی‌داری مرتبه اول ۱۸۱
- شکل (۴-۱۲). مدل اندازه‌گیری احترام به قوانین در حالت تخمین استاندارد مرتبه اول ۱۸۱
- شکل (۴-۱۳). مدل اندازه‌گیری تصمیم‌گیری شفاف و آگاهانه در حالت سطح معنی‌داری مرتبه اول ۱۸۲
- شکل (۴-۱۴). مدل اندازه‌گیری تصمیم‌گیری شفاف و آگاهانه در حالت تخمین استاندارد مرتبه اول ۱۸۳
- شکل (۴-۱۵). مدل اندازه‌گیری مدیریت ریسک هوشمند در حالت سطح معنی‌داری مرتبه اول ۱۸۴
- شکل (۴-۱۶). مدل اندازه‌گیری مدیریت ریسک هوشمند در حالت تخمین استاندارد مرتبه اول ۱۸۴
- شکل (۴-۱۷). تحلیل عاملی مرتبه دوم: مدل اندازه‌گیری شاخص حکمرانی خوب در حالت سطح معنی‌داری ۱۸۸
- شکل (۴-۱۸). تحلیل عاملی مرتبه دوم: مدل اندازه‌گیری شاخص حکمرانی خوب در حالت تخمین استاندارد ۱۸۸
- شکل (۴-۱۹). مدل مفهومی ارتباط بین مولفه‌های اصلی حکمرانی خوب در سازمان گمرک ج.ا. ۱۹۴
- شکل (۴-۲۰). مدل اندازه‌گیری ارتباط مولفه‌های شاخص حکمرانی خوب در حالت سطح معنی‌داری ۱۹۵
- شکل (۴-۲۱). مدل اندازه‌گیری ارتباط مولفه‌های شاخص حکمرانی خوب در حالت تخمین استاندارد ۱۹۶
- شکل (۴-۲۲). مدل نهایی روابط بین مولفه‌های حکمرانی خوب در سازمان گمرک ج.ا. ۱۹۷
- شکل (۴-۲۳). ساختار شبکه‌ای روابط بین مولفه‌های حکمرانی خوب در نرم افزار super decision ۱۹۹

مقدمه مؤلفان

هدف اصلی در این پژوهش بررسی وضعیت شاخص حکمرانی خوب در سازمان گمرک ج.ا.ا بوده است. قبل از بررسی وضعیت شاخص مرتبط با طرح بررسی بود، پیشینه‌ای از مفاهیم مرتبط با آن در اختیار باشد و آن مدلی از حکمرانی خوب که تحقیق در سازمان گمرک ج.ا.ا به عنوان یک سازمان دولتی است، انتخاب و مبنای تحلیل قرار گیرد. این روند با بررسی فضای مطالعاتی در این زمینه در تحقیق حاضر مشخص شده است که حکمرانی خوب در مقابل حکمرانی بد به مفاهیمی اشاره دارد که از دهه ۱۹۸۰ به بعد با هدف کاهش عدم اطمینان در اقتصاد و حرکت از وضع موجود به وضع مطلوب پدیدار شد.

پیدایش حکمرانی خوب را می‌توان از هر دو بعد اقتصادی و مدیریتی تحلیل نمود. از بعد اقتصادی در تعقیب تحولات نقش و اندازه مداخله دولت در اقتصاد، در اواسط دهه ۱۹۹۰ و پس از آزمون و شکست نظریات دولت حداقلی و دولت حداکثری، رویکرد جدیدی در خصوص نقش دولت تحت عنوان دولت موافق بازار ظهور نمود که به جای کمیت دولت بر کیفیت دولت متمرکز بود. از بعد مدیریتی نیز در راستای تحول در ساختار اداری و تغییر در الگوهای مدیریت دولتی، حکمرانی خوب و دولت خوب به عنوان یکی از رویکردهای اصلی مدیریت دولتی نوین مورد توجه کشورهای مختلف قرار گرفته است. در واقع حکمرانی خوب در قالب یک جریان فکری جدید در عرضه مدیریت دولتی مطرح شد که سرمنشا آنرا می‌توان در اندیشه‌های چستربارنارد یافت.

از دیدگاه وی، راه حل بسیاری از مسائل مستلزم همکاری و مشارکت شبکه‌هایی از فعالان سازمان‌های دولتی، بخش خصوصی و نهادهای مردمی است. بنابراین، در بعد اقتصادی این مفهوم بر جایگزینی کیفیت دولت به جای کمیت آن و در بعد مدیریتی بر نقش مدیران دولتی در فراهم نمودن و ارائه خدمات با کیفیت بالا به شهروندان و گروه‌های مختلف، تاکید دارد.

حکمرانی خوب علاوه بر اینکه در سطح ملی و دولت ملی قابل کاربرد و بررسی است، در سطوح مختلف جهانی، محلی، اجتماعی و همچنین سازمانی نیز قابل بررسی است. اندیشمندان این حوزه بر اساس اینکه حکمرانی در چه سطحی مورد تحلیل قرار می‌گیرد، تعریفی مجزا از حیث ارائه یار یا اصول حاکم بر حکمرانی مطرح نمودند. حکمرانی در سطح سازمان بر فرایندها، ساختارها و ترتیباتی تاکید دارد که مربوط به اداره یک واحد از یک سازمان است. به طوریکه آن واحد سازمان بتواند بر اساس مشاوره کارآمد با ذی‌نفعان درونی و بیرونی، بکارگیری روش‌های نوین انجام وظایف (به خصوص با استفاده از سامانه‌های الکترونیک و یکپارچه)، در اختیار داشتن اطلاعاتی مناسب و به روز و... تشکیلاتی را به وجود آورد که وی را قادر به برنامه‌ریزی جهت دستیابی به اهداف و رسالت‌های سازمانی و همچنین برآورده نمودن انتظارات کاربران از طریق پاسخگویی درونی و بیرونی سازد. براین اساس، یک سازمان می‌تواند با انطباق روش‌های عملیاتی و انجام رسالت خود، با اصول حکمرانی خوب نه تنها بسترهای توسعه و رشد درون سازمانی، بلکه موجبات رسیدن توسعه در سطح کل کشور را فراهم نماید. وظیفه حکمران خوب این است که یک سازمان یا شرکت را از همه نظر نسبت به حصول نتایج مورد نظر برای شهروندان و کاربران خدمات متقاعد کند و با یک روش کارآمد و مبتنی بر فناوری‌های روز، اثربخش و اخلاقی آن را به اجرا درآورد.

بنابراین، سازمان گمرک جمهوری اسلامی ایران نیز می‌تواند با انجام وظایف خود براساس اصول حکمرانی خوب، درک بهتری از رابطه بین اشکال مختلف نهاد و رفتارهای فراهم آوردن سلامت اجتماعی- اقتصادی برای ذینفعان به دست آورد و بتواند به طور مستقیم تر به سمت رسالت اصلی خود یعنی عزیمت از گمرک سنتی به گمرک چابک الکترونیک تمام بردارد. از این‌رو، در این تحقیق تلاش شده است تا ضمن ارائه الگوی مفهومی از حکمرانی خوب که از منظر خبرگان گمرکی و دانشگاهی قادر به تبیین وضعیت حکمرانی در سازمان گمرک ج.ا.ا است، به ارزیابی وضعیت این شاخص به طور عام و ارزیابی وضعیت هر یک از مولفه‌های مرتبط با آن پرداخته شود تا برای سیاستگذاران امور گمرکی کشور نقشه راهی جهت برنامه‌ریزی آتی به سمت پیاده‌سازی کامل اصول حکمرانی خوب در سطح سازمان فراهم آید.

شایان ذکر است طی بررسی‌های به عمل آمده مشخص شده است که حکمرانی خوب در سازمان گمرک ج.ا.ا از ۴۱ زیر مولفه که در هفت گروه اصلی شامل پاسخگویی، تعامل جامع با ذی‌نفعان، مدیریت ریسک هوشمند، تصمیم‌گیری آگاهانه و شفاف، ظرفیت‌سازی و انجام

اثربخش وظایف، ایجاد و پایبندی به ارزش‌های اخلاقی و رفتاری و احترام به احکام قوانین و مقررات موضوعه طبقه بندی شده اند، تشکیل شده است. نتایج بررسی وضعیت شاخص حکمرانی خوب نیز نشان می‌دهد که مطلوب بودن وضعیت این شاخص در سازمان مذکور تایید شده است.

در پایان فرصت را مغتنم شمرده و از جناب آقای دکتر کرباسیان ریاست محترم سازمان گمرک ج.ا.ا، به جهت فراهم نمودن امکان تالیف و چاپ این مجموعه پیش‌رو سپاسگزاری می‌شود. همچنین، از جناب آقای دکتر منوریان ناظر محترم طرح با رهنمودهای ارزنده و همچنین معاونت امور بین الملل سازمان متبوع جناب آقای دکتر شیر، مسئولین و همکاران دفتر معاملات، تحقیقات و ظرفیت سازی سازمان گمرک ج.ا.ا. علی‌الخصوص جناب آقای نوحی و آقای دستریابی و همچنین سرکار خانم نوربخش که با تلاش فراوان و توجه ویژه، عهده‌دار به ثمر رسیدن فرایند تالیف مجموعه حاضر بودند، تشکر می‌شود.

مولفان

اسفند ماه ۱۳۹۴